

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

การสำรวจและเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของดิน และปัญหาการปลูกพืชในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงปีงบประมาณ พ.ศ. 2551-2553 ทำให้เข้าใจสภาพภูมิสังคมที่แตกต่างกันในพื้นที่สูงแต่ละแห่ง รวมทั้งทราบศักยภาพของพื้นที่ในการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย ความอุดมสมบูรณ์ของดิน สถานะธาตุอาหารพืช ระบบการปลูกพืช ปัญหาการผลิตพืช ปฏิทินแรงงาน ความสามารถในการเรียนรู้ของเกษตรกรและความร่วมมือของหน่วยงานในพื้นที่

ได้ใช้ข้อมูลดังกล่าววางแผนทำแปลงทดสอบสาธิตการจัดการธาตุอาหารพืชแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกร 27 พื้นที่ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552-2554 เพื่อแก้ไขปัญหาคาดธาตุอาหารพืช และเพิ่มผลผลิตพืช โดยให้เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ขยายผลฯ มีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่วิเคราะห์ปัญหา หาวิธีแก้ไขปัญหาวางแผนทดสอบเทคโนโลยี บันทึกข้อมูล สรุปและประเมินผล โดยมีนักวิจัยอำนวยความสะดวก และเป็นพี่ปรึกษา ผลการทดสอบสาธิตสรุปได้ดังนี้ การจัดการธาตุอาหารพืชแบบใหม่เพิ่มผลผลิตและคุณภาพผลผลิตพืช 13 - 451% ในพืชอาหารหลักและพืชสร้างรายได้หลัก 8 ชนิด ได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวนา ข้าวโพด ถั่วเหลือง ผักกาดขาวปลี กะหล่ำปลี หอมญี่ปุ่น และ ลิ้นจี่ ในแปลงเกษตรกร 86 ราย ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 20 แห่ง (ไม่นับซ้ำชนิดพืช และพื้นที่) และเพิ่มรายได้หลังหักต้นทุน 199 - 12,776 บาท/ไร่ นอกจากนี้เกษตรกร 143 ราย ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 10 แห่ง 12 หมู่บ้าน ยอมรับเทคโนโลยีการจัดการธาตุอาหารพืช โดยซื้อปุ๋ยตามคำแนะนำเพื่อเพิ่มผลผลิตพืช 8 ชนิด ได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวนา ข้าวโพด กะหล่ำปลี ผักกาดขาวปลี แตงกวา หอมญี่ปุ่น และ ลิ้นจี่

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 โครงการวิจัยฯ จะเน้น (1) ร่วมกับชุมชนศึกษาและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการธาตุอาหารพืช (2) ศึกษาและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการธาตุอาหารพืชสู่ชุมชนบนพื้นที่สูง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ทดสอบสาธิตเทคโนโลยีการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินและการจัดการธาตุอาหารพืช โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรบนพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง
2. ศึกษาและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการธาตุอาหารพืชสู่ชุมชนบนพื้นที่สูง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. ศึกษา รวบรวม และปรับใช้ประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินบนพื้นที่สูง
4. ศึกษาและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีบนพื้นที่ลาดชันอาศัยน้ำฝน
5. จัดทำระบบสารสนเทศเชิงพื้นที่ ด้านการจัดการธาตุอาหารพืชในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง